

Антоніна МАКАРЕВИЧ
кандидатка історичних наук,
заступниця керівника з питань профільної середньої освіти
Офісу впровадження НУШ при МОН
antonina.makarevych@mon.gov.ua

ГНУЧКІСТЬ ТА ВИБІР: НОВІ МОДЕЛІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В АКАДЕМІЧНИХ ЛІЦЕЯХ

Організація освітнього процесу в академічному ліцеї є ключовим чинником успішної реалізації реформи профільної середньої освіти. Подані тези підготовлено як результат аналітичної та практичної роботи команди Міністерства освіти і науки України та Офісу впровадження Нової української школи при МОН, а також узагальнення досвіду пілотування профільної середньої освіти тридцятьма ліцеями-амбасадорами, які беруть участь у впровадженні реформи старшої профільної школи.

Матеріал відображає не лише нормативно визначені підходи до організації профільного навчання, а й реальні управлінські, організаційні та методичні виклики, з якими стикаються заклади освіти в процесі пілотування. Окрему увагу приділено відповідям на запитання, що найчастіше виникають під час комунікації зі спільнотами освітян, батьківства та учнівства, зокрема щодо формування профілів, побудови навчальних планів, організації освітнього процесу та вибору освітньої траєкторії.

Подальший виклад ґрунтується на положеннях Державного стандарту профільної середньої освіти [1], Концептуальних засадах реформування профільної середньої освіти для академічних ліцеїв [2] та Типовій освітній програмі для 10–12 класів [3] і спрямований на системне осмислення архітектури освітнього процесу в академічному ліцеї – від стратегічних рішень до практичних моделей їхньої реалізації.

Розбудова академічного ліцею як закладу, що забезпечує профільну середню освіту, передбачає поетапний і системний підхід. Насамперед ідеться про організаційну перебудову, яка охоплює формування нової візії та місії закладу, визначення профілів навчання, створення управлінської та педагогічної команд, а також аналіз внутрішніх ресурсів і потреб [2]. Важливу роль на цьому етапі відіграють опитування учнівства, батьківства та інших ключових стейкхолдерів, що дозволяє врахувати реальні освітні запити громади [2].

Наступним кроком є створення відповідної інфраструктури, що включає модернізацію навчальних приміщень, впровадження цифрових технологій та оптимізацію адміністративних процесів. Не менш значущим складником є розробка освітньої програми закладу та навчальних планів на основі Типової освітньої програми для 10–12 класів [3], які забезпечують реалізацію

Державного стандарту з урахуванням інтересів і потреб здобувачів освіти [1]. Важливою умовою ефективного впровадження профільного навчання є також системна комунікація з учительством, учнівством, батьківством, громадою та партнерами закладу освіти.

Центральним елементом організації освітнього процесу в академічному ліцеї є освітній профіль. Освітній профіль розглядається як напрям навчання або освітня траєкторія, яку свідомо обирає учень чи учениця і яка передбачає поглиблене вивчення групи споріднених навчальних предметів або інтегрованих курсів однієї чи кількох освітніх галузей [1; 2]. В основі профілю лежить певна освітня галузь або їх поєднання, що формує ядро профілю [2], тоді як інші галузі доповнюють його на основному або поглибленому рівні.

Формування освітніх профілів має відповідати низці принципових вимог. Профіль повинен мати чітку освітньо-галузеву належність, бути функціональним і зрозумілим за назвою, мати змістову цілісність та чіткий фокус на групі споріднених предметів. Важливою є відповідність кластерній моделі, що передбачає належність профілю до мовно-літературного, STEM або соціально-гуманітарного кластерів [2; 3].

Навчальний план академічного ліцею вибудовується з урахуванням кількох рівнів освітнього вибору учнівства. Він включає спільне ядро обов'язкових предметів, які забезпечують базову підготовку для всіх здобувачів освіти, профільні предмети або інтегровані курси з поглибленим вивченням у межах обраного напрямку, а також курси за вибором, які можуть реалізовуватися як у межах профілю, так і поза ним [3]. Особливості Типової освітньої програми для 10–12 класів створюють умови для гнучкості навчальних планів, зокрема через значну частку вибіркових освітніх компонентів, відсутність жорстких обмежень максимального навантаження за галузями та можливість закладів освіти самостійно розробляти та схвалювати педагогічною радою закладу освіти вибіркові курси поза профілем [3].

Організація освітнього процесу в академічному ліцеї передбачає відмову від ототожнення профілю з окремим класом. Освітній процес може вибудовуватися на рівні всієї паралелі з використанням змінних груп – тимчасових об'єднань учнів і учениць, які формуються на підставі їхнього освітнього вибору для поглибленого вивчення окремих предметів або курсів [1]. Такий підхід дозволяє забезпечити варіативність, індивідуалізацію навчання та повніше врахування інтересів здобувачів освіти.

Важливу роль у підготовці до профільної середньої освіти відіграють гімназії, які мають стати містком між базовою та профільною школою. Уже на рівні 7–9 класів доцільно організовувати системний діалог з учнівством щодо їхніх освітніх зацікавлень, здійснювати профорієнтаційну роботу з урахуванням різних освітніх маршрутів після завершення базової середньої освіти, а також реалізовувати елементи допрофільної підготовки через вибіркові курси й інтегровані програми. Такий підхід сприяє більш

усвідомленому вибору освітньої траєкторії та підвищує готовність учнів і учениць до навчання в академічному ліцеї.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт профільної середньої освіти : затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 25 липня 2024 р. № 851.

2. Концептуальні засади реформування профільної середньої освіти (академічні ліцеї) : затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 10 жовтня 2024 р. № 1451.

3. Типова освітня програма для 10–12 класів закладів загальної середньої освіти, які забезпечують здобуття профільної середньої освіти за академічним спрямуванням : затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 26 травня 2025 р. № 765.